

УДК 340.12

Заставна В.В., студентка спеціальності 081 Право**Науковий керівник: Подковенко Т. О. к.ю.н., доцент кафедри теорії права та конституціоналізму**

(Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна)

РІВНІСТЬ, СВОБОДА І СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ОСНОВНІ ЦІННІСНІ ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ КАТЕГОРІЇ

У сьогоденні, концепції рівності, свободи і справедливості відіграють надзвичайно важливу роль у філософії права. Авжеж й виникають різні труднощі у втіленні цих цінностей через їх тлумачення та встановлення пріоритетів. Їхньою основною проблемою виступає забезпечення балансу між цими категоріями у законодавчих актах та на практиці, тому що підтримка рівності може стати на заваді особистій свободі, або ж справедливість може спричинити суперечки з певними сторонами рівності. Такі концепції взаємодіють або інколи протирічать одна одній, створюючи труднощі при визначенні основних рішень. Дана стаття акцентована на обмірковування та аналіз шляхів координування та забезпечення взаємодії між рівністю, свободою та справедливістю, визначення їх відносин та впливу на правове середовище.

Метою дослідження є аналіз взаємодії та відносин між рівністю, свободою та справедливістю як головними цінностями у філософсько-правовому контексті.

Цінність - це поняття, яке вказує на людську, соціальну і культурну значимість певних явищ і предметів діяльності. У сучасному суспільстві, рівність, свобода та справедливість є фундаментальними цінностями, які лежать в основі не лише філософських, але й в правових аспектів людського життя.

Рівність, у своїй ідеальній формі, передбачає рівні права та можливості для всіх членів суспільства. Рівність є філософською категорією, яка висвітлює взаємовідносини між явищами, суб'єктами та об'єктами та передбачає їх сумісність за певних умов. Але реалізація рівності може суперечити принципам свободи, тому що здійснення рівних потреб може потребувати деяких обмежень індивідуальної свободи. [1, с. 259-260].

Свобода є не менш важливою, оскільки забезпечує самовираження, самовизначення та можливість індивідуального розвитку. Гегель пояснює історичну динаміку права як процес наростання міри свободи. Свобода висвітлює ідею незалежності та можливості особи без перешкод обирати та діяти відповідно до власних переконань та цінностей. Вона є фундаментом для узгодженого функціонування суспільства, тому що дає змогу особам втілювати в життя свій потенціал. Також свобода запобігає втручанню держави в особисте життя особи, тим самим допомагає індивіду зберегти свою незалежність. Особистий вибір у поведінці та визначення власного шляху є результатом вільної волі особи. Тому, існування особистості неможливе без певної самостійності, яка є важливим елементом свободи. Свобода, як розумний вибір особою певного стилю поведінки, залежить не лише від зовнішніх обставин, але й від духовної сутності людини [2, с. 55-56]. Ф. Ніцше гадав, що свобода повинна бути стверджена по „цей” бік світу. Людина може стверджувати свободу лише у протистоянні зі світом [3, с. 165].

Справедливість відображає моральні та етичні принципи, на яких базується суспільство, а не лише система законів. Це поняття передбачає об'єктивність, рівність та чесність у розподілі прав та обов'язків. Вона не буває однозначною, оскільки при змінні суспільних відносин змінюється і її зміст. У контексті права, справедливість передбачає, що правові норми застосовуються рівно для всіх осіб, не допускаючи дискримінації. Також справедливість вимагає, щоб правоохоронні органи діяли неупереджено для всіх, без будь-яких переваг [4, с. 13]. Отже, як вважав Т. М. Клименко «справедливість є

певним компромісом інтересів окремих людей, соціальних груп, бо саме знаходження останнього і становить сутність управління суспільством у сучасних умовах» [5, с. 121].

Відповідно до обґрунтувань філософсько-правових категорій, рівність, свобода та справедливість з'являються як фундаментальні цінності, що встановлюють постійну основу для суспільства. Рівність визначає принципи рівних можливостей і прав для всіх людей і сприяє створенню демократичного суспільства. Свобода дає можливість особам самореалізації, заохочує їх до активної участі у суспільному житті. Справедливість виступає як фундамент об'єктивності, визначаючи моральні принципи у взаємозв'язку між індивідами. Дані цінності створюють нерозривний зв'язок, що визначає функціонування правової системи. Їх взаємодія допомагає виникненню ефективного та гармонійного правового суспільства. Ці цінності допомагають закріпити основні права та свободи кожної особистості, тим самим допомагають створити рівне, гуманне та справедливе суспільство.

Перелік посилань:

1. Балинська О. М., Токарська А. С., Яценко В. А. Актуальні проблеми філософії права: посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 612 с.
2. Бровко Н. І. Філософсько-правовий аналіз категорії свободи та відповідальності людини. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2014. №1. С. 54-57.
3. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації: авт.кол.; за ред. О. В. Рябініної, Л. І. Юрченко. Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2021. 286 с.
4. Подковенко Т. А. Справедливість у системі цінностей права. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Випуск 4 (8). С. 10-14.
5. Скоромний Д. А. Справедливість у правовому вимірі. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2020. №1. С. 119-124.